

RAKOUSKO - UHERSKO A EVROPA PO SVĚTOVÉ VÁLCE 1914 - 1918 VZNIK ČESKOSLOVENSKA

Autor: Miroslav Štefěk, Spolupracovali Lubor Kuuc, Jan Kypast, Karel Mezera, Svatopluk Petr, Břetislav Pour

část I

NÁSTUPNICKÉ STÁTY – ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Československá republika byla spontánně vyhlášena v Praze dne 28. 10. 1918, když v průběhu října 1918 dosáhli čeští a slovenští politikové v zahraničí uznání československé národní rady za prozatímní vládu ČSR. Nezávisle na událostech v Praze byla 30. 10. 1918 ve slovenském Turčianském sv. Martině vyhlášena **Martinská deklarace**, ve které se slovenští představitelé přihlásili ke společnému československému národu. Přihlášení se ke společnému československému státu již nebylo z deklaráce tak zřejmé.

Nové hranice v Evropě po zániku Rakousko-Uherska – Československá republika

Po vyhlášení republiky následuje období faktického přebírání moci, v českých zemích prostřednictvím národních výborů a za pomoci formujícího se vojska. Ihned po vyhlášení československého státu se pokusili čeští Němci o odtržení oblastí osídlených německým obyvatelstvem vyhlášením **samostatných provincií Deutschböhmen** v severních Čechách s centrem v Liberci, **Sudetenland** na severní Moravě a ve Slezsku, **Deutschsüdmähren** na jižní Moravě a **Böhmenwaldgau** v jižních Čechách. Tyto oblasti byly postupně obsazeny československým vojskem a odpor byl potlačen do konce roku 1918.

Slovensko, které bylo pod uherskou a následně maďarskou správou, bylo vojensky obsazeno do konce roku 1918. Celé území Slovenska se dostalo pod kontrolu československé vlády po definitivním odchodu Maďarů 20. 1. 1919. Situace na Slovensku se přechodně zkomplikovala po vyhlášení Maďarské republiky rad. Československé vojsko vstoupilo na maďarské území v rámci intervence proti Maďarské republice rad, ale maďarská Rudá armáda v protiofenzivě odrazila československé sbory a obsadila 2/3 slovenského území, což vedlo k vyhlášení **Slovenské republiky rad** 16. 6. 1919 v Prešově. Na zásah právě probíhající mírové konference v Paříži, která stanovila již 12. 6. 1919 definitivní hranice mezi Slovenskem a Maďarskem, maďarské vojsko do 4. 7. 1919 vyklidilo obsazené území Slovenska a 7. 7. 1919 zaniká Slovenská republika rad.

Složitý vývoj probíhal na území **Podkarpatské Rusi**, kterou se snažilo udržet Maďarsko slibem autonomie. Část obyvatel Podkarpatské Rusi podporovala myšlenku připojení k Ukrajině. V květnu 1919 se rozhodla Ústřední národní rada Podkarpatské Rusi vyslovit se pro připojení k ČSR. Jižní část Podkarpatské Rusi však byla od doby intervence proti Maďarské republice rad obsazena rumunským vojskem, které zahájilo odchod až v červenci 1919. Bylo vystřídáno čs. armádou. K potvrzení připojení Podkarpatské Rusi k ČSR došlo podepsáním mírové smlouvy s Rakouskem v Saint-Germain-en-Laye 10. 9. 1919.

K území **Těšínska, Oravy a Spiše** vznášel nárok jak československý, tak i polský stát. Spory vedly k polské okupaci Těšínska, Oravy a Spiše v listopadu 1918 a vyvrcholily lokálním ozbrojeným konfliktem v lednu 1919. Na zásah dohodových mocností bylo dáno sporné území pod mezinárodní kontrolu. K definitivnímu rozdělení Těšínska, Oravy a Spiše došlo až 28. 7. 1920, kdy ČSR získala Ostravsko-karvinský uhelný revír a železniční trať Bohumín – Košice. Polsku připadla východní část Těšínska a část Oravy a Spiše.

Dalším sporným územím bylo **Vitorazsko a Valticko**, které připadlo nejprve Rakouské republice, posléze však bylo dne 31. 7. 1920 rozděleno a části území s převážně českým obyvatelstvem byly připojeny k ČSR. **Hlučínsko**, které od roku 1742 patřilo Prusku, bylo na základě požadavku československé vlády, předneseného na Mírové konferenci v Paříži, připojeno dne 4. 2. 1920 k ČSR v souladu s Versailleskou mírovou smlouvou.

Konečné hranice Československé republiky byly zakotveny v **mezinárodních smlouvách**, a to:

- ve **Versailleské mírové smlouvě (zákon č. 217/1921 Sb.)** s Německem ze dne 28. 6. 1919, na základě které bylo k ČSR přiřčeno Hlučínsko, což bylo dále upraveno Zákonem č. 76/1920 Sb. ze dne 30. 1. 1920 o inkorporaci kraje Hlučínského;

- v **Saint-Germainské smlouvě (zákon č. 507/1921 Sb.)** s Rakouskem ze dne 10. 9. 1919, na základě které byla ČSR předána část Vitorazska a Valticka dle Opatření Stálého výboru Národního shromáždění č. 450/1920 Sb. ze dne 23. 7. 1920 o inkorporaci Vitorazska a Valticka a připojena Podkarpatská Rus na základě schválení Národním shromážděním z 7. 11. 1919;

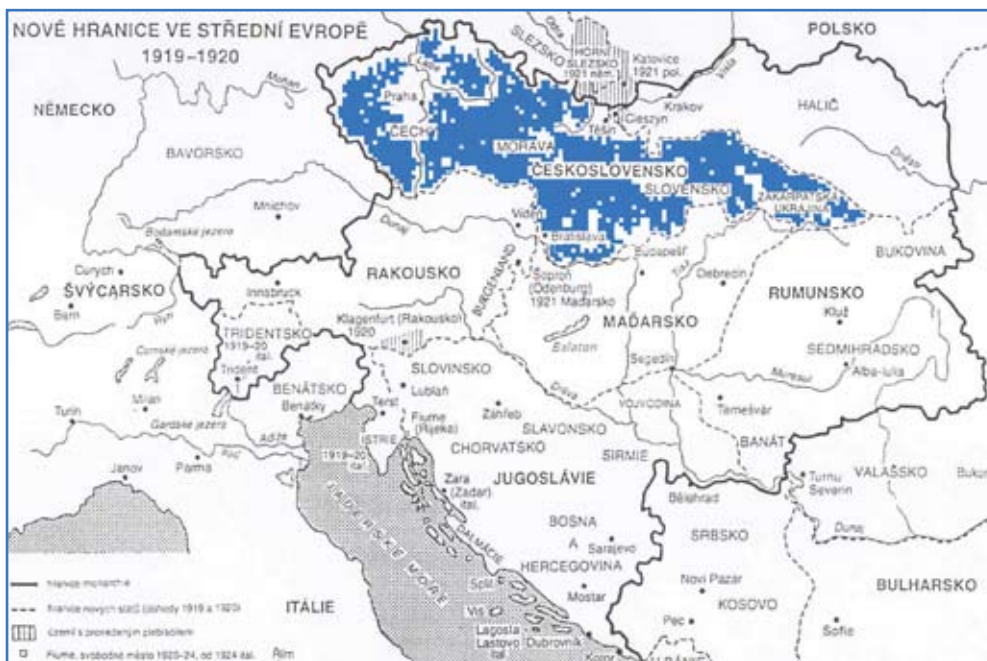
- v **Trianonské smlouvě (zákon č. 102/1922 Sb.)** s Maďarskem ze dne 4. 6. 1920, která stanovila hranice mezi Slovenskem a Maďarskem a Podkarpatskou Rusí a Maďarskem;

- v **Sévreské smlouvě** s Tureckem ze dne 10. 8. 1920, která stanovila hranice mezi Podkarpatskou Rusí a Rumunskem;

- v **Rozhodnutí konference velvyslanců (Vládní vyhláška č. 20/1925 Sb. ze dne 18. 12. 1924 o rozhodnutí konference velvyslanců ze dne 28. 7. 1920 o Těšínsku, Oravě a Spiši)**, které stanovilo hranice sporného území mezi ČSR a Polskem.

Další podrobné informace ohledně událostí, předcházejících vznik ČSR a vlastní vznik čs. republiky a formování jejích hranic v českých zemích, na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku a Podkarpatské Rusi, jsou uvedeny v chronologickém přehledu událostí.

(Pokračování na následujících stranách)

Hranice v Evropě po zániku Rakousko-Uherska – Československá republika